

שזיתתי ה' לנגדי תמיד

עץ אחד

ראש השנה
לאילן

ממחבר סדרת הספרים
בלבבי משכן אבנה
ירושלים תשע"ב

החפץ לקבל את העלון השבועי בדוא"ל,
וכן מקבץ שאלות ותשובות לפי סדר הפרשיות,
ישלח בקשה לכתובת:
bilvavi231@gmail.com
לקבלה דרך הפקס,
נא לשלוח בקשה למספר פקס:
03-5480529

קח חלק בהוצאות הגדולות
של זיכוי הדברים בהדפסת הספרים

מרכז הצדקה
טל: 1-800-28-28-28
טל: +972-2-5025580

צריך לפרט
קרן 4387 - בלבבי משכן אבנה

לפרטים נוספים ולהרשמה והקדשות
052.766.9975

© כל הזכויות שמורות

שיעורי מורנו הרב שליט"א
מופיעים ב'קול הלשון'
ישראל 073.295.1245
USA 718.521.5231

בכל ענייני הספרים יפנה ל:
מערכת 'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
פקס: 03-5480529
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100

תוכן הפרקים

ה	"הואיל ויצאו רוב גשמי שנה"
ה	הנפק"מ לענין מעשר שני ועני
ה	ב' סוגי גשמים
ו	שורש ב' סוגי הגשמים
ז	ב' דינים ביצירת האילנות
ז	ראש השנה לאילן - חזרה ל'ראשית' האילן
ח	שורש הקלקול באילנות
ט	שורש יניקת עץ החיים ועץ הדעת
י	שורש התיקון
י	שורש הקלקול שעצו ופריו אינם שוים
יא	"שהכל נהיה בדברו"
יא	תיקון האילן מכח גילוי יניקתו
יב	מעשיר עני: עץ הדעת, מעשר שני: עץ החיים
יג	ראש השנה לאילן גילוי יניקת
יד	ראש השנה לאילנות
טו	שבת פירות של ארץ ישראל
טז	תמצית היסודות שנתבארו במהלך שיעור

מעשר עני. ננסה קצת יותר להבין את הנפק"מ האם זה מעשר שני או מעשר עני מלבד פשוטו של דינא ממש.

ב' סוגי גשמים

מה שמבואר בבראשית¹ "וְכָל שֵׁיחַ הַשָּׂדֶה טָרֵם יִהְיֶה בְּאֶרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֵם יִצְמַח פִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לְעֵבֹד אֶת-הָאֲדָמָה", וכידוע דברי הגמ'² אין אדם שמכיר בטובתן של גשמים, אז הקב"ה המתין עד שיבוא אדם שמכיר בטובתן של גשמים שיתפלל עליהם.

אולם כל זה במים שיורדים מן השמים, אבל יש בחינה של מים שעליהם נאמר (מיד בפסוק הבא): "וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה"³, מים שבאים מן הארץ, שייכים גם לפני שיש אדם שיתפלל.

ויש להבין את שורש ב' בחינות אלו של המים, מאי נפק"מ אם המים באים באופן של "ואד יעלה מן הארץ", לבין אם באים

ג בראשית ב', ה'.

ד חולין ס' ע"ב, וכמו שהביא רש"י עה"ת שם, וז"ל: עדיין לא היה בארץ, כשנגמרה בריאת העולם בששי קודם שנברא אדם, וכל עשב השדה עדיין לא צמח, ובג' (ביום השלישי) שכתוב ותוצא, לא יצאו, אלא על פתח הקרקע עמדו עד יום ששי, ולמה, כי לא המטיר, ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה, ואין מכיר בטובתן של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם, התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים.

ה וז"ל רש"י על הפסוק 'ואד יעלה': לענין ברייתו של אדם העלה התהום, והשקה עננים לשרות העפר, ונברא אדם, כגבל זה שנותן מים ואחר כך לש את העיסה, אף כאן והשקה, ואחר כך וייצר.

"הואיל ויצאו רוב גשמי שנה"

המשנה בראש השנה⁴, מחלוקת ב"ש וב"ה מתי הוא ראש השנה לאילנות: "באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בחמשה עשר בו".

טעם הדבר, כמו שאומרת הגמ'⁵ "הואיל ויצאו רוב גשמי שנה", הן לב"ש שר"ה לאילן הוא בא' בשבט, והן לב"ה שר"ה לאילן בט"ו שבשבט, לכו"ע טעם הדבר מחמת ש"יצאו רוב גשמי שנה". הרי שהגדרת הדבר היא שהראש השנה לאילן הגדר שלו, לפי "רוב גשמי שנה". זה ברור ופשוט לכל בר דעת, שאם זה גדר הראש השנה, אז זה מתגלה בעצם החפצא של הראש השנה.

הנפק"מ לענין מעשר שני ועני

הנפק"מ של ר"ה לאילנות [כדברי רש"י וכו']⁶, נפק"מ לדיני מעשרות. כלומר, בשנה ראשונה שניה רביעית וחמישית, שמעשרים מעשר שני, שלישית ושישית שמעשרים מעשר עני, יש נפק"מ לא לעשר משנה על חברתה, שהוא מחליף במעשרות.

א"כ שורש נקודת הנפק"מ כלפי הר"ה לאילנות, האם מעשרים מעשר שני או שמעשרים מעשר עני, כלומר, מבואר כאן שהשורש של כל הנידון כלפי הראש השנה הוא, האם יש כאן מעשר שני או

א ב' ע"א.

ב שם, י"ד ע"א.

אבל כשבא אדם הראשון ונתפלל על הגשמים, אז יורדים מים מן השמים "אפתח לכם את ארובות השמים", ואז מהיכן שורש ההשפעה של המים? מה שנאמר בשני דמעשה בראשית "יְהִי רֶקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְיִהְיֶה מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם", בין מים עליונים למים תחתונים, "גבורות גשמים" ההשרשה של גבורות גשמים מגלה, שהמים עליונים חוזרים ויורדים למטה, זה נקרא "גבורות גשמים".

במאמר שני של יום שני דמעשה בראשית, נאמר "יְהִי רֶקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְיִהְיֶה מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם", אז יש הבדלה בין מים עליונים למים תחתונים, כשהקב"ה פותח את שערי ברכה, שערי מטר, שערי מים עליונים שיורדים למטה. המים העליונים שיורדים למטה, זה חלוק בעצם מה'ואד יעלה מן הארץ' שמשקה.

ה'ואד יעלה מן הארץ' מושרש במים שהיו בארץ לפני ה'יקוו אל מקום אחד', אבל המים מן העליונים שיורדים היכן הם מושרשים? הם מושרשים בקודם המאמר של "יְהִי רֶקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְיִהְיֶה מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם", א"כ 'ואד יעלה מן הארץ' זה מים שבאים מלמטה - ממקום היבשה. כשמכיר אדם בטובתן של גשמים, אז הוא מושך מים מקודם המאמר דיום שני דמעשה בראשית, לכן זה נקרא "גבורות גשמים", מה הגבורה הגדולה בגשמים? צריך כאן גבורה לעבור את הרקיע שמבדיל בין מים עליונים למים תחתונים, בכדי לעבור את אותו רקיע, זה נקרא גבורתו של הקב"ה, [יום שני דמעשה בראשית דייקא].

באופן של "מטר מן שמים", "אפתח לכם את ארובות השמים". ויתר על כן, מאיפה יכול לבוא 'אד מן הארץ', הרי הארץ היא יבשה, מאיפה בא 'אד מן הארץ'?

שורש ב' סוגי הגשמים

אלא שביאור הדבר מה שמפורש בקרא ביום שני דמעשה בראשית וביום שלישי דמעשה בראשית, ביום שני דמעשה בראשית נאמר: "יְהִי רֶקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְיִהְיֶה מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם", בין מים עליונים למים תחתונים. ביום שלישי דמעשה בראשית נאמר: "יְקוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד וְתִרְאֶה הַיַּבְשָׁה".

הרי שמתחילה המים היו ממלאים את כל העולם כולו, "יְקוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד וְתִרְאֶה הַיַּבְשָׁה", אז במקום של היבשה הרי הושרש מתחילה שיש שם מים, אלא שנאמר "יְקוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד וְתִרְאֶה הַיַּבְשָׁה".

"וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה", מאיפה יש כח בארץ להוציא 'אד' שישקה? זה מושרש בראשית הדבר שמעיקרא המים היו בכל מקום, לפני המאמר של "יְקוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד וְתִרְאֶה הַיַּבְשָׁה", הרי שבמקום היבשה היה מים. "וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ" יש כאן חזרה לקודם המאמר [במידת מה] של "יְקוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד וְתִרְאֶה הַיַּבְשָׁה". זה צורת ה'והשקה' שלפני תפילתו של אדם הראשון, שאין מי שמכיר בטובתן של גשמים שיתפלל עליהם שירדו.

פריו ועצו שוה. ב. "למינו" שלא יהיה תערוכת של כלאים.

איזה שני סוגי עצים מצאנו בבריאת העולם? ב' מיני העצים השורשיים שמצינו בבריאה, זה עץ החיים ועץ הדעת. כשנאמר בציווי להדיא ביום שלישי דמעשה בראשית עץ פרי עושה פרי "למינו", מה ה"למינהו" שבעצים? איזה "מינהו" מצאנו ביצירה לאחר מכן? "עץ החיים ועץ הדעת", ה"למינהו" בא להבדיל מדין כלאיים, בין עץ החיים לעץ הדעת.

ראש השנה לאילן - חזרה ל'ראשית' האילן כשנאמר לנו בראש השנה לאילן, 'ראש' השנה לאילן, אז זה ברור ופשוט, שראש השנה לאילן בא להחזיר את ההארה של יום שלישי דמעשה בראשית שבו נבראו האילנות, והוא בא להפקיע את הקלקול של האילן שהיה ביום שישי דמעשה בראשית. ביום שישי דמעשה בראשית שיש אכילה מהאילן שנקרא עץ הדעת. ראש השנה לאילן, בא להחזיר את שורש האילנות כמו שהיו בראשית היצירה ביום

כשבאים לדון על סוגיא של ר"ה לאילן "שיצאו רוב גשמי שנה", מה הגדרת הדבר "שיצאו רוב גשמי שנה"? ראש השנה לאילן מעמיד הגדרה 'לפי רוב הגשמים של השנה', כלומר, לפי רוב ההשפעה של המים העליונים שחוזרים ומתחברים עם המים התחתונים. ראש השנה לאילן, מעמיד את הצירוף של המים העליונים עם המים התחתונים, זה ראש השנה לאילן. הוא נתלה ברוב גשמי שנה, כי הגשמי שנה מצרפים בחזרה את המים העליונים למים התחתונים. וראש השנה לאילן כל עניינו, לצרף את המים העליונים עם המים התחתונים.

ב' דינים ביצירת האילנות

א. "עץ פרי". ב. "למינו".

קצת בהרחבה יותר להבין את הדברים, ראש השנה 'לאילן', כל דבר שדנים צריך לדון בשורשו בפעם ראשונה בתורה. צריכים א"כ לדון, בשורש בריאת האילנות, שהקב"ה ברא בעולמו. הלשון "אילן" הוא לא לשון תורה, הוא לשון חז"ל, לשון תרגום, בתורה אילן נקרא 'עץ'. מתי נבראו העצים במעשה בראשית? מה שמפורש בקרא, ביום שלישי דמעשה בראשית: "תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ". וז"ל הגמ' במסכת חולין (ס' ע"א): "בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא "למינהו" באילנות, נשאו דשאים קל וחומר בעצמן, אם רצונו של הקב"ה בערבובייה למה אמר למינהו באילנות, ועוד ק"ו ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבובייה אמר הקב"ה למינהו אנו על אחת כמה וכמה, מיד כל אחד ואחד יצא למינו". [ובהמשך הגמ' נשאר בספק, האם למעשה יש איסור כלאים בדשאים, שהרי לא נאמר בהם למינהו, ומאידך למעשה מכח הק"ו כך יצאו].

ז רק בעץ נאמר בציווי "עץ פרי עושה פרי למינו", משא"כ ב'דשא עשב מזריע זרע' לא נאמר "למינהו". אך בפועל נאמר "וַתִּדְשָׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ". וז"ל הגמ' במסכת חולין (ס' ע"א): "בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא "למינהו" באילנות, נשאו דשאים קל וחומר בעצמן, אם רצונו של הקב"ה בערבובייה למה אמר למינהו באילנות, ועוד ק"ו ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבובייה אמר הקב"ה למינהו אנו על אחת כמה וכמה, מיד כל אחד ואחד יצא למינו". [ובהמשך הגמ' נשאר בספק, האם למעשה יש איסור כלאים בדשאים, שהרי לא נאמר בהם למינהו, ומאידך למעשה מכח הק"ו כך יצאו].

שלישי דמעשה בראשית, "עץ פרי עושה פרי למינהו".

כל 'ראש' של שנה, ההגדרה שלו, היא להחזיר את הדבר לנקודת הראשית שלו, זה "ראש", כל ראש מלשון "ראשית". "ראש השנה לאילן" כלומר, להחזיר אותו האילן לראשיתו, ואיפה הראשית שלו? יום שלישי דמעשה בראשית.

שורש הקלקול באילנות

ביום שלישי, מכח ההבדלה ביום שני

אבל ביום שלישי דמעשה בראשית עצמו כבר היה קלקול, שהרי הקב"ה אמר "עץ פרי עושה פרי" והמאמר הזה לא יצא לפועל מעולם", אז איפה עומק נקודת התיקון שצריך שיהא? עומק נקודת התיקון הוא, שמאמר פיו ית' שאמר "עץ פרי עושה פרי" יצא מהכח לפועל, זה נקרא ראש השנה לאילנות.

ראש השנה לאילנות חל על יום שלישי דמעשה בראשית, והוא בא להחזיר את העץ, לא כמו שהוא יצא בפועל, אלא הוא בא להחזיר את העץ למאמר פיו של הקב"ה, איך העץ היה צריך שיהא, זה ראש השנה לאילנות. אם הוא יחזיר אותו רק לכמו שהוא יצא בפועל ביום שלישי דמעשה בראשית, זה כבר ראשית

תחילת הפגם. "ארורה האדמה", היא נקנסה מחמת שלא עשתה את ציוויו של מקום. איפה הכח להחזיר את הכח של יום שלישי דמעשה בראשית למאמר פיו ית' כביכול, מה שמעולם לא יצא כזה עץ בשלמות?

ההשרשה של זה, בלשון ברורה ופשוטה, כל ששת ימי בראשית, זה ככח של מעין שנובע וממשיך, וכל מקום שהוא ממשיך הוא בא מהקודם אליו, יום שישי מושרש בחמישי, חמישי ברביעי, רביעי בשלישי, שלישי בשני, ושני בראשון. כשרוצים לתקן את שורש הפגם של יום שלישי דמעשה בראשית, שנאמר בו עץ פרי עושה פרי למינהו, ויצא רק עץ עושה פרי, שאין עצו ופריו שוה, מאיפה ראשית התיקון במעמקים? מיום שני דמעשה בראשית. זה הסוגיא של רוב גשמים שיצאו בשנה, ששם ראש השנה לאילנות. ראש השנה לאילן נתלה ברוב גשמים, כי הוא חוזר ומעורר את ראשית היצירה של יום שני דמעשה בראשית, קודם הקלקול של יום שלישי.

צריך להבין שסדר הקלקול באילנות, יש לו כמה מערכות: א. המערכת הגמורה של הקלקול היא האכילה מעץ הדעת טוב ורע. ב. המערכת הקודמת של הקלקול זה עצם ה'עץ' הדעת שיצא טוב ורע, שיש בו כבר רע. ג. המערכת היותר דקה של הקלקול, היא זה שנאמר בעצים ביום שלישי דמעשה בראשית "למינו" מדין איסור כלאיים, שזה בא ממקום של ההבדלה מעץ החיים ומעץ הדעת. ד.

ח כלומר: ב'מאמר' הקב"ה נאמר: "עץ פרי עושה פרי", וברש"י: "עץ פרי" - שיהא טעם העץ כטעם הפרי. 'בפועל' - נאמר שהאדמה הוציאה: "ועץ עושה פרי". רק עושה פרי, ולא העץ פרי. ומבואר שיש בזה פגם של האדמה, וכמו שהביא שם רש"י: "לפיכך כשנתקלל אדם על עונו נפקדה גם היא על עונו". [יש שיטה אחרת במדרש (ב"ר ה' ט'), אבל זה פשוטו של דברים כמו שהביא רש"י].

אומרים חז"ל שיונקים ממים עליונים, ויש אילנות שיונקים ממים תחתונים. יש לשון בגמ' "גדלים על רוב מים"^ט, זה החילוק באילנות.

"עץ החיים" מדוע הוא מעמיד מציאות של חיים? כי הוא יונק ממים העליונים, המים העליונים הם כולם 'חיים'. "עץ הדעת טוב ורע", מדוע הוא טוב ורע? כי הוא יונק ממים התחתונים, המים התחתונים מורכבים ממקום שהיה מעיקרא מים ולאחמ"כ יבשה, מקום שהיה מים - גילוי חיים, מקום של יבשה - סילוק חיים, מכאן מגיע עץ החיים טוב ורע.

מאיפה נברא מציאות של עץ הדע טוב ורע, שבשעה שהוא יוצא מהקרקע הוא טוב ורע? הקב"ה מצוה עץ פי עושה פרי למינו", איך יוצא מחד עץ חיים ומאידך עץ הדעת טוב ורע, מאיפה יוצא אותו רע? שורש המציאות של הרע בעץ הדעת, הוא ממה שהוא יצא שכל יניקתו מהמים התחתונים. והמים התחתונים עליהם נאמר "יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה", אז יש מקום ביבשה שמשם מסתלקים המים, עץ שיוצא מכזה מקום, הוא יוצא מתפיסה של מקום שיש מים,

ואיפה ההשרשה של ההבדלה בעצים, שזה השורש של ה'למינו'? זה מה שביום שני דמעשה בראשית, הובדל בין מים עליונים למים תחתונים.

שורש יניקת עץ החיים ועץ הדעת

עץ החיים - מקבל ממים עליונים, עץ הדעת - אומרים רבותינו, מקבל ממים תחתונים. כאן ההשרשה של ה'למינו' של מעשה בראשית.

מה שנאמר "עץ פרי עושה פרי למינו" שני מיני עצים, איסור כלאיים - עץ החיים לעצמו ועץ הדעת לעצמו, איפה ההשרשה של זה? כי לא כל העצים יונקים מאותו מים. זה לא מתחיל בעץ עצמו, זה מתחיל ממקור היניקה של העץ. אילו יצויר שעץ החיים ועץ הדעת ינקו מאותו מקור אז הם יהיו שווים, לא היה בהם 'למינו'. כדוגמת שני ולדות שנולדים לשני אבות שכל אחד מוליד בצלמו וכדמותו, אז הם שונים זה מזה, מחמת שהמוליד שונה ולכן הנולד שונה, פרצופיהם שונים של המולידים, ולכן פרצופיהם שונים של הנולדים. אם אנחנו מוצאים שבהוצאה של העצים היה 'למינו' עץ החיים לעצמו ועץ הדעת לעצמו, זה מחמת ששורש היניקה שמשם יצאו העצים, הוא לא מקור שווה.

א"כ איפה ההשרשה של ה'למינהו' של יום שלישי דמעשה בראשית? זה כבר הושרש ביום שני דמעשה בראשית, ששם נאמר "יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים", שם הושרש שיש מים עליונים ויש מים תחתונים. יש אילנות

ט ראש השנה י"ד ע"א, ע"ש שהנידון הוא האם לעשר ע"פ שנת הלגיטה או החנטה, וזה תלוי בענין זה, האם גדל על רוב מים או על כל מים. "רוב מים" זה מה שמספיק לגידולו מי הגשמים, ללא צורך בהשקאה. [בד"כ פירות גדלים על רוב מים, אולם הירקות (וכן אתרוג, כמבואר בקידושין ג' ע"א), גדלים על "כל מים". וביאר רש"י שם את הלשון "רוב מים, וכל מים", וז"ל: רוב מים. הם מי גשמים שרוב זרעים גדלים על ידם: על כל מים. אף על שאובין שדולין ומשקין אותן תמיד, כענין שנאמר (דברים יא) והשקית ברגלך כגן הירק סתם גן הירק דרכו בהשקאה.

שינטעו יתגלה כמו שהוא קיים בשורש האילן האחד. ברור א"כ, ששורש התיקון, נעוץ ביום שני דמעשה בראשית. לתקן את ה"למינהו" של יום שלישי דמעשה בראשית, לתקן את מה שבמאמר הקב"ה אמר "עץ פרי עושה פרי" והאדמה עשתה עץ עושה פרי.

שורש הקלקול שעצו ופריו אינם שוים

מכח ה'יבשה' דיום שלישי,
וכח התיקון מה'מים' דיום שני

מדוע האדמה לא הוצאיה עצו ופריו שוים? "עץ" הוא כח, "פרי" הוא פועל. כשחל הבדלה בין הכח לפועל, יש קלקול. איפה מתגלה יסוד שמוציא מהכח לפועל? אדמה, זה המקום שיש בו הוצאה מכח לפועל. האדם נברא מהאדמה ואומר המהר"ל כידוע, כי כמו שהאדמה מוציאה מהכח לפועל, כך עבודתו של אדם.

אז איפה התיקון? לחזור לאותו מקום ששם הוא למעלה מהכח לפועל, זה החזרה למים שקדמו ליבשה. במים אין כח ופועל, המים הם הכח, הם הפועל. מאיזה יסוד מתגלה כח ופועל? יסוד העפר, באדמה מתגלה כח ופועל.

ומה המעמקים שיוצא הבדל בין כח לפועל? בתוצאת החטא נאמר, שעצו ופריו אינו שווה, אבל בשורש החטא מה ההגדרה?

שיש מאמר פיו ית' שהוא כביכול כח: 'ויאמר', 'ויעש'. ה'ויאמר' הוא כח, ה'ויעש' הוא פועל, כאן מתגלה שמאמר נשאר בכח והוא לא יוצא לפועל. מאמר

ולאחמ"כ אין מים. הדעת טוב - ממקום המים התחתונים, עץ הדעת רע - ממקום היבשה, שנסתלקו החיים של המים, שם יכול לצאת עץ החיים טוב ורע.

שורש התיקון

מכח החזרת האילנות ליניקה מאותו מקור

ראש השנה לאילן כפי שנתבאר, עכשיו יותר בדקות. הוא בא לתקן את שורש היניקה שמשם יצאו עצים נבדלים. עד כמה שהיו יוצאים עצים מאותו מקור הם היו עץ אחד, לכן בלשון המשנה דידן נאמר "ראש השנה לאילן", מה זה ראש השנה לאילן? זה להחזיר את האילנות למקום שהוא למעלה מהלמינהו שזה אילן אחד. עד כמה שזה היה ממקור יניקה אחד, זה לא יהיה עץ פרי עושה פרי למינהו", כי מקור היניקה של העצים יהיה שוה, שם יש תפיסנה שנקראת "אילן אחד".

"אילן אילן במה אברכך", מה זה אילן אילן? זה אותו מקור פנימי שמשם האילן הוא אחד. זה לא אילן כעוד אילנות, זה אילן אילן, זה האילן השורשי, עליו נאמר במה אברכך. מה נאמר שם? שכל נטיעות שנוטעין ממך יהיו כמותך. כלומר, שלא יוצר מצב שהיניקה תתחלק, אלא כל מה

י תענית ה' ע"ב, ו' ע"א: משל למה"ד לאדם שהיה הולך במדבר והיה רעב ועיף וצמא ומצא אילן שפירותיו מתוקין וצילו נאה ואמת המים עוברת תחתיו, אכל מפירותיו ושתה ממיימיו וישב בצילו. וכשביקש לילך אמר: אילן אילן במה אברכך, אם אומר לך שיהו פירותיך מתוקין, הרי פירותיך מתוקין. שיהא צילך נאה, הרי צילך נאה. שתהא אמת המים עוברת תחתך, הרי אמת המים עוברת תחתך. אלא יהי רצון שכל נטיעות שנוטעין, ממך יהיו כמותך.

בעלי חיים שורשם ביצירה מהאדמה, ביום חמישי דמעשה בראשית. מה לא בא מן האדמה? מים, מים ותולדותיהם, מים ודגים וכו', לא באו מהאדמה.

מה זה "שהכל נהיה בדברו"? כל דבר שבא מן האדמה, הוא לא בא באופן "שהכל נהיה בדברו", כי הרי ביום שלישי דמעשה בראשית, הקב"ה אמר "עץ פרי עושה פרי" והאדמה הוציאה, "עץ עושה פרי", שאין עצו ופריו שוה, באדמה חל כח שהכל נהיה בדברו? דייקא חל שם כח מתהפך. במים ותולדותיהם שם מתגלה הכח "שהכל נהיה בדברו", שם מאמר פיו של הקב"ה, יוצא מהכח לפועל. לכן התיקון של כל שאר הדברים שיוצאים מהאדמה, איפה מושרש התיקון שלהם? בהחזרה שלהם למים, ששם "שהכל נהיה בדברו".

תיקון האילן מכח גילוי יניקתו

לא רק מהאדמה, אלא מלמעלה מה"רוב גשמי שנה" זה העומק של מה שהזכרנו בראשית, שזה ראש השנה לאילנות, "שיצאו רוב גשמי שנה", רוב גשמי שנה כלומר, שהאילן שצומח מהאדמה, חל עליו רוב הגשמים שבאו מן השמים, כאן יש את שורש התיקון של האילן. עד כמה שנשאיר אותו במדרגה של אילן כאילן, של בורא פרי העץ, האדמה, המוציא לחם מן הארץ, שם יש שורש של הקלקול הדק של עץ הדעת טוב ורע, של הלמינהו, של העושה פרי של אין עצו ופריו שוה. אבל כשאני מחיל עליו את הראשית לפי ה"רוב גשמי

שנשאר בכח ולא יוצא לפועל, הוא רק מחמת קלקול של אדמה, שמגלה כח שלא יוצא לפועל.

יום הראשון המאמרות יצאו מהכח לפועל, יום שני המאמרות יצאו מהכח לפועל, איפה התגלה מאמר שלא יוצא מהכח לפועל? זה מתגלה ביום שלישי דמעשה בראשית. רק באדמה שיש בה כח ופועל שיכול להיות שהכח לא יוצא לפועל, זה חל מכח האדמה. לאחר מכן, "קוץ ודרדר תצמיח לך", הוא זורע חטים ומצמיחה קוצים, היא לא מוציאה אותם מהכח לפועל.

"שהכל נהיה בדברו"

כח הדיבור יצא לפועל בשלימות
רק במה שלא בא מהאדמה

זה עומק החילוק שמצינו בברכות של מג"ע א"ש, יש ברכות שאנחנו מברכים על מה שיצא, למשל בורא מיני מזונות, אנחנו מברכים על מה שזה זן, יש לנו מברכות שאנחנו מברכים מאיפה זה בא - המוציא לחם מן הארץ, בורא פרי האדמה, העץ, הגפן. ויש ברכה שעליה נאמר: "שהכל נהיה בדברו",

מה זה הברכה "שהכל נהיה בדברו"? [ודאי כהגדרה כללית זה הגדרה שהברכה הפחותה ביותר שאין לה הגדרה נוספת - "שהכל נהיה בדברו"]. על המים מברכים שהכל נהיה בדברו, על האדמה לכתחילה א"א לברך שהכל נהיה בדברו על האדמה. למה? יש לנו אכילה ויש לנו שתיה. כל שורש האכילה זה בא מן האדמה, גם

'אדם עץ השדה' לעניינינו? אדם נקרא בלשון התרגום "כי כל בשמים ובארץ" - דאחיד בשמיא ובארעא, האדם נברא כדברי חז"ל נשמה מן השמים וגוף מן הארץ, על מנת לצרף שמים וארץ, שמים וארץ ואדם המחברם כלשון הגר"א הידוע. בראש השנה לאילן מתגלה התיקון שאני לא מצרף את האילן רק לארץ, אלא אני מצרף את האילן למקור היניקה שלו מן המים העליונים, זה "כי האדם עץ השדה".

**מעשיר עני: עץ הדעת,
מעשר שני: עץ החיים**

לפ"ז נבין עכשיו את הנפק"מ העצומה, של ראש השנה לאילן לגבי חנטה, שנפק"מ למעשר שני ומעשר עני. מאי נפק"מ בין מעשר שני למעשר עני? תרומה לכהן, מעשר ראשון ללוי, מעשר שני לישראל - צריך לאוכלו בקדושה בירושלים. מעשר עני ניתן לעני, מה ההגדרה של עני בלשון חז"ל? כידוע מאד דברי הגמ'²³ "אין עני אלא בדעה. במערבא אמרי דדא ביה כולא ביה דלא דא ביה מה ביה דא קני מה חסר דא לא קני מה קני", "הכל עניים אצל ס"ת", וכן עוד לשונות בדברי חז"ל.

כי באמת האדם נקרא "עץ השדה", דכתיב "כי האדם עץ השדה", רק שהוא אילן הפוך, כי העץ שורשו למטה תקוע בארץ, ואילו האדם שרשו למעלה, כי הנשמה הוא שורש שלו, והיא מן השמים. והידיים הם ענפי האילן, הרגלים הם ענפים על ענפים, גופו עיקר האילן. ולמה הוא אילן הפוך, כי העץ שורשו למטה, כי העץ חיותו מן האדמה, והאדם חיות נשמתו מן השמים.

יב נדרים מ"א, ע"א.

שנה", אז אני לא קובע אותו מחמת מקום גידולו מן הארץ, אלא אני קובע אותו מחמת המים שבאים עליו מן השמים, כאן גילתי את השורש של הראש שלו.

ה'ראש' של האילן, יש לו ב' תפיסות איפה הראש של האילן. יש תפיסה שהראש של האילן נמצא בשורשים שלו באדמה, ויש תפיסה שהראש של האילן "מגרגר בראש הזית", מה שנמצא למעלה. זה ב' תפיסות של ראשית.

מה שהוא נמצא למטה באדמה, זה הראשית של התפיסה של העץ מחמת היותו 'בורא פרי העץ', 'בורא פרי האדמה', מה שהראש שלו למעלה, זה מה שהוא נושק לאותו מקום שהוא גודל מן המים העליונים, מצד כך יש לו ראש אחר. כשהאדמה הוציאה עץ פרי שאין פריו שוה לעצו, היא הוציאה אותו מתפיסת בורא פרי האדמה, היא הוציאה אותו מחמת אותו תפיסה שהראשית שלו באה מן האדמה. מצד כך הגדרת הדבר הוא, שהכח לא יוצא לפועל, ומצד כך העץ אינו דומה למינהו.

כשנאמר "יצאו רוב גשמי שנה", מה נאמר כאן? שההשרשה של העץ היא לא ממקום גידולו מן הארץ, ומהמים שבאים מן הארץ כמצרים. אלא עיקר גידולו היא מהרוב גשמי שנה, מהמים שמגיעים מלמעלה.

זה ההבחנה של אילן בלשון הפסוק הידוע, "האדם עץ השדה"²⁴. מה זה

יא (דברים כ, יט). וז"ל המהר"ל [נצח ישראל, פרק ז']:

קודש. קדושת המעשר שני, מושרש בכל עץ, מכח יניקת הקדושה של עץ החיים, שקיימת בכל עץ. מעשר עני, שניתן לעני בשלישית ושישית, זה אותה עניות שמושרשת בכל עץ, מכח עץ הדעת טוב ורע.

ראש השנה לאילן גילוי יניקת האילן מ'ראשו' העליון

לפ"ז יובן יותר בבירור ההגדרה, שראש השנה לאילן מברר הבדלה בין מעשר שני למעשר עני. כל ראש השנה לאילן, בא להחזיר 'לאילן אחד' שלמעלה מה'למינהו' כמו שנתבאר לעיל. הוא בא להחזיר לאותו מקור שכל עץ שהוא חולין, הוא בעצם קדוש בקדושת מעשר שני בירושלים, כי מציון תצא תורה. הראש השנה לאילן, בא להבדיל בין התפיסה של ראש של אילן, לבין תפיסה של אילן, שהראש שלו נמצא בארץ.

לשון חז"ל¹: "כל מעשה בראשית לקומתן נבראו לדעתן נבראו לצביון נבראו", אומרת הגמ'² ששור שברא הקב"ה שאותו הקריב אדם הראשון, שור מקרין ומפריס, קרנותיו קודמים לפרסאותיו. מה זה קרנותיו קודמים לפרסאותיו? כי

יג ראש השנה י"א ע"א.

יד עבודה זרה, ח' ע"א: "עמד והקריב שור שקרניו קודמין לפרסותיו שנאמר (תהילים סט-לב) "ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס". וברש"י: שקרנותיו קודמות לפרסותיו. דאמר מר כל מעשה בראשית בקומתן נבראו, שור עם קרניו מגודליו. וכיון שיצא ראשו תחלה, נמצאו קרנותיו קודמות לפרסותיו.

כשנאמר דין במעשר עני לתת אותו לעני ודאי שכפשוטו זה עני שאין לו מאתיים וזו, אבל בהגדרת התפיסה השורשית של העניות, זה נובע מהעץ הדעת טוב ורע, מזה שחסר בדעת משם חל הנתונה לעניות.

בכל עץ יש השרשה מהעץ הדעת טוב ורע, מהעניות ד'דעת'. מצד העניות דדעת, החלק הזה ניתן לעני. כמו שנותנים לכהן את חלקו ממון השבט, על אותו משקל מקבל העני את חלקו בעץ, כי חלקו בעץ ששייך לעניות דדעת שבעץ, לעפר מן האדמה שעץ, לביום אכלך ממנו מות תמות, כי עפר אתה ואל עפר תשוב. החלק הזה שהושרש בעץ בעניות הדעת שבעץ, ניתן לעני. זה מעשר עני, הוא מקבל את חלקו, הוא מקבל את העניות שמונחת בעץ.

מעשר שני שנאכל בקדושה בירושלים לפנים מן החומה, זה מעשר, ששם אני מגלה איך חולין כפשוטו, זה לא שייך לכהן, זה לא שייך ללוי, זה שייך לישראל. שם אני מגלה, תפיסה של אכילה שכולה קודש, במקום קדוש, בקדושה, אני מגלה את החלק של העץ החיים' שמונח בעץ.

זה החילוק בין מעשר שני, למעשר עני. המעשר שני מגלה את כח העץ שכולו 'חיות', את כח העץ שכולו 'קדושה'. הרי זה בעצם חולין, זה שייך לישראל? לא, אבל זה בקדושה בירושלים. זה אותו כח בעץ שכולו קדוש, כדוגמת עץ החיים, החכמה תחיה את בעליה, היא נקראת

בראשית, אז הוא חוזר ומגלה את ה'טוב' שהיה חסר באותו יום שני.

כשהוא חוזר ומגלה את הטוב שהיה ביום שני, אין יותר קלקול בבריאה. "עץ הדעת טוב ורע", מאיפה הושרש 'רע' בעץ הדעת? בעומק, לפי מה שנתבאר השתא, כמה שביום שני דמעשה בראשית לא נאמר 'טוב', לאחמ"כ ביום שלישי יוצא מן הארץ 'רע'. ביום שני לא נאמר כי טוב, כי יש הבדלה של מים עליונים ומים תחתונים, אז ביום שלישי דמעשה בראשית יוצא כבר עץ שנקרא גם 'רע' עץ הדעת טוב ורע.

אבל כשחוזרים ומאירים את הבדלה של יום שני דמעשה בראשית, שמים עליונים מצטרפים למים תחתונים, אז כל מה שלא נאמר כי טוב ביום שני, חוזר ומתגלה בו הטוב, אז ביום שלישי דמעשה בראשית כבר לא יוצא עץ הדעת טוב ורע, ואם לא יוצא עץ הדעת טוב ורע, אז זה כבר לא 'למינו', כי עץ החיים ועץ הדעת מחוברים אהדדי.

מדוע היה דין של למינו? כי היה כאן ב' עצים. עץ החיים הוא טוב, ועץ הדעת הוא 'רע' לכן זה שני מיני עצים. אבל כשחוזרים ומאירים מכח יום שני דמעשה בראשית שלא נאמר בו כי טוב וחוזרים ומאירים בו את ה'כי טוב', אז ביום שלישי דמעשה בראשית כבר לא יכול לצאת עץ הדעת רע. אם לא יכול לצאת עץ הדעת רע, אז עץ החיים ועץ הדעת הם לא כלאים. זה מה שאומרים רבותינו, שאם נכנס לשבת,

הוא יצא מן הארץ מסביר רש"י, והקרנות שבו שהם העליונות שבו יצאו ראשונות מהארץ. כלומר, מה עומק היצירה? עומק היצירה היא שעל אף שהוא יצא מן הארץ, אבל בשעת יציאתו מן הארץ, הוא יצא בתפיסה של ראש למעלה, לא כדוגמת המליטה זכר שפתחה פתוח שיוצא ללמטה. אלא הוא יצא באופן שהראש שלו לא מונח ביציאה מן הארץ, אלא הראש שלו מונח למעלה, זה נקרא 'ראש השנה לאילן'. ראש השנה לאילן מברר את המציאות של האילן, שיש לו ראש מלעילא, מלבד הראש מלתתא 'רוב גשמי שנה'.

ראש השנה לאילנות

תיקון כל הרע שבבריאה,

ע"י תיקון הבדלת מים עליונים ותחתונים

יום שני דמעשה בראשית כדברי הגמ' נברא גיהנום, ה"יהי רקיע בתוך המים" מבדיל בין מים עליונים למים תחתונים, זה יוצר את שורש כל ההבדלות דרע שיש בבריאה, לכן לא נאמר ביום שני דמעשה בראשית "כי טוב". כשחוזרים ומצרפים את המים העליונים והמים התחתונים מכח "רוב גשמי שנה", חוזרים ומגלים בכל מציאות הבריאה את הכח של ה"כי טוב" של יום שני דמעשה בראשית. ביום שלישי נכפל בו "כי טוב", להחזיר את ה"טוב" שחסר ביום שני דמעשה בראשית, כדברי חז"ל כידוע. ראש השנה לאילן, מגלה את שורש התיקון של היום שני דמעשה בראשית, וכשהוא מגלה את שורש התיקון של יום שני דמעשה

של מעלה, אז מאיפה עומק היניקה של העצים שנטע שלמה בביהמ"ק? מלעילא, לא מלתתא. זה נקרא 'שבח פירותיה של ארץ ישראל'. משחרב בית המקדש ניטל הטעם בפירות. פוק חזי (צא וראה) שעדין יש טעם בפירות? [אלא שפשוטם של דברים שעיקר הטעם ניטל, ונשאר רק רשימו, אמת].

אבל עומק הדבר, משחרב ביהמ"ק ניטל הטעם בפירות - כפי שמקבלים את ההארה ואת הטעם מלעילא, ולא כפי שהם מקבלים את הטעם מן הארץ. כשהאדמה הואציאה ביום שלישי דמעשה בראשית עץ פרי שהעץ עושה פרי, שהעץ הוא לא פרי, מדוע? כי היא הוציאה רק פירות שהטעם שלו מן הארץ, ולא הוציאה עץ פרי שהטעם שלו הוא מלעילא. שלימות התיקון של האילנות הוא, שהטעם של הפירות יבוא מלעילא, ויתגלה בלתתא, ואז כל האילנות הופכים להיות 'ראש השנה לאילן', כשנזכה בע"ה שהאילנות יצטרפו לאחד, 'והיו לאחדים בידך', אז יתגלה בבריאה, שה' אחד ושמו אחד.

היה אוכל מעץ החיים ומעץ הדעת בבת אחת. כל האיסור היה לאכול מעץ הדעת קודם שבא שבת לעולם, אבל כשמתגלה התיקון בבריאה, אז מתגלה שהחיים של עץ החיים, ועץ הדעת שהוא טוב, זה לא 'למינהו' כשני מינים.

א"כ עומק עניינו של ראש השנה לאילן, הוא להחזיר בחזרה את שני האילנות לאילן אחד, וההחזרה שלו לאילן אחד, זה העמדה שלו באותו מקום, באותו תפיסה, ששם כל האילנות הוא אילן אחד בלבד, 'ראש השנה לאילן' דייקא.

שבח פירות של ארץ ישראל

מכח יניקתם מלעילא

מה עומק השבח של פירות שנסתבחה בהם ארץ ישראל? ארץ ישראל היא כולה 'עץ החיים', היא 'ארץ החיים', וכשמתגלה בארץ ישראל שבח של פירות, שם מתגלה מהלך של בית המקדש של מטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה. כשבנה שלמה את ביהמ"ק נטע בו כל מיני מגדים אומרת הגמ', משם היו לוקחים זהב וכסף, ומאיפה היניקה של העצים ששלמה נטע בביהמ"ק? מכח הביהמ"ק של מטה, מכוון כנגד ביהמ"ק

תמצית היסודות שנתבארו במהלך שיעור

א. הקדמה

ג' שלבים בתהליך ה'מים', במעשה בראשית: א. יום ראשון דמעשה בראשית: "רוח אלוקים מרחפת על פני המים" - המים בתחילה מילאו את כל היקום כולו, לא היה בהם פירוד. ב. יום שני דמעשה בראשית: "יהי רקיע בתוך המים". בשלב זה התחדש פירוד בין המים העליונים לתחתונים. בשלב זה כל הארץ היתה מלאה מהמים התחתונים. ג. יום שלישי דמעשה בראשית: "יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה".

הפירוד שהיה ביום שני, בין המים העליונים לתחתונים, הוא שורש כל הפירוד הרע שבבריא, [שזה עומק הפירוד בין בחינת 'שמים' לבחינת 'ארץ']. ולכן לא נאמר ביום שני 'כי טוב' וכו' נברא הגיהנום.

ב. בחינות של גשמים: א. מהמים העליונים. ב. מהמים התחתונים

ישנם ב' בחינות בגשמים, יש בחינה שהגשם הוא זה שמתקן את הפירוד של יום שני, וזה הגשם שבא מלמעלה, מהמים העליונים. גשם זה מגלה שהחיות של הארץ, של היבשה, באה מלמעלה. ועיי"כ העליונים והתחתונים חוזרים ומתאחדים. גשם זה הוא בבחינת 'גבורות' גשמים, כי המים העליונים מתגברים על ה'רקיע', ויורדים למטה. [על גשם זה נאמר שלא יכל לרדת לפני תפילתו של אדה"ר].

אולם יש בחינה של גשם שבא ממים התחתונים, בחינת 'ואד יעלה מן הארץ והשקה', גשם זה מעמיק את הפירוד בין העליונים לתחתונים, ע"י שחיות הארץ באה מלמטה, ואינה מבקשת לקבל את החיות מלמעלה.

ג. עץ הדעת, עץ החיים

ב' המקורות הנ"ל של הגשמים, הם שורש החילוק בין עץ הדעת לעץ החיים, עץ החיים יניקתו מהמים העליונים, עץ הדעת יניקתו מהארץ. [הרע שבעץ הדעת שורשו ב'יסוד העפר' באדמה, והטוב שבו שורשו ב'מים' התחתונים].

ד. 'למינהו', ו'טעם עצו ופריו אינו שוה', כנגד ב' שורשי הקלקול שבעץ הדעת

נתבארו ב' שורשים לקלקול שבעץ הדעת: א. שיניקתו אינה מהמים העליונים. ב. שחיותו מהאדמה - יסוד העפר. וזה השורש לב' עניינים שמצינו ביצירת העצים ביום שלישי דמעשה בראשית: א. הקב"ה אמר שהעצים יצאו נבדלים - "למינהו", וזה מהשורש של אותו פירוד של מקורות היניקה השונים שלהם. ב. האדמה לא הוציאה מהכח לפועל, את המאמר שטעם עצו ופריו יהיו שוים [עץ - בחינת כח, פרי - בחינת פועל]. וכ"ז מחמת הקלקול שיונק את חיותו מהאדמה, יסוד העפר, שבו יש את שורש הפירוד בין הכח לפועל.

ה. ענין ראש השנה לאילן, לאחד את ב' העצים לעץ אחד

התיקון של ראש השנה לאילן, הוא הגילוי ששורש היניקה של ב' העצים הם מאותו המקור של המים העליונים, ואם יניקתם מאותו המקור, לא יהיה בהם פירוד. "ראש השנה לאילן" - ראש' להחזיר ליום שני, לראשית מקור יניקת העצים, ושם לתקן את הפירוד. 'לאילן' לשון יחיד, לאחד את האילנות ע"י הגילוי שיניקתם מאותו המקור מהמים העליונים.

אפשר לשמוע את השיעור על קול הלשון

073.295.1245 ישראל USA 718.521.5231

מתקשרים ואז כוכבית* וסולמית# ואז מספר 1132504 ובסוף סולמית#

השיעור העברי המקורי: ט"ו בשבט 003 עץ אחד תשע"ב